

DOI: 10.5281/zenodo.4014722
UDC 347(478)

VALIDITY CONDITIONS OF CIVIL LEGAL ACT IN NEW CIVIL REGULATIONS OF REPUBLIC OF MOLDOVA

Viorica Ursu, ORCID ID: 0000-0003-4194-4799,
Natalia Chiriac*, ORCID ID: 0000-0002-1189-2273

Technical University of Moldova, 168, Ștefan cel Mare bd., Chișinău, Republic of Moldova

*Corresponding author: Natalia Chiriac, email natalia.chiriac@dp.utm.md

Received: 05. 06. 2020

Accepted: 13. 07. 2020

Abstract. The most common legal facts that serve as a basis for the establishment of civil rights and obligations are *civil legal acts*. The civil legal act represents the most important source of civil rights and obligations, constituting a legal basis through which the person manifests his free consent in the sense of exercising his exercise capacity and in strict accordance with legal norms. The normative framework regulating the institution of the civil legal act is the Civil Code of the Republic of Moldova in Title III Legal act and representation, Chapter I General provisions on the legal act, art.308-361, and the definition of civil legal act is expressly provided in art.308 of The Civil Code being "*the manifestation by individuals and legal persons of the will aimed at the birth, modification or extinction of the civil legal relations*". In order for the legal act to be validly concluded, it must comply with certain requirements established by law or by the parties, called *validity conditions*. These conditions allow the formation and manifestation of the legal will of parties. This article identifies the conditions of validity of the civil legal act, according to the new civil regulations, submits them to comparative analysis, but also establishes its own conclusions.

Keywords: *civil legal act, validity conditions, consent, capacity, form, object, deceit, error, violence.*

Rezumat. Cele mai răspândite fapte juridice care servesc drept temei pentru înfiriparea drepturilor și obligațiilor civile sunt *actele juridice civile*. Actul juridic civil reprezintă cel mai important izvor de drepturi și obligații civile, constituind un temei legal prin care persoana își manifestă consimțământul liber în sensul exercitării capacității sale de exercițiu și în strictă conformitate cu normele juridice. Cadrul normativ ce reglementează instituția actului juridic civil este Codul Civil al Republicii Moldova în Titlul III, *Actul juridic și reprezentarea*, Capitolul I, *Dispoziții generale cu privire la actul juridic*, art.308-361, iar definiția actului juridic civil este prevăzută expres în art.308 al Codului civil ca fiind „*manifestarea de către persoane fizice și juridice a voinței îndreptate spre nașterea, modificarea sau stingerea raporturilor juridice civile*”. Pentru ca actul juridic să fie valabil încheiat, acesta trebuie să respecte niște cerințe stabilite de lege sau de părți, numite *condiții de valabilitate*. Aceste condiții permit formarea și manifestarea voinței juridice a părților. Prezentul articol identifică condițiile de valabilitate

ale actului juridic civil, conform noilor reglementări civile, le supune analizei comparative, dar și stabilește propriile concluzii.

Cuvinte-cheie: *act juridic civil, condiții de valabilitate, consimțământ, capacitate, formă, obiect, dol, eroare, violență.*

Introducere

Condițiile de valabilitate constituie cerințele stabilite de lege sau de părți pentru valabilitatea actului [1, p. 167]. Aceste condiții sunt denumite și *elemente componente* sau *constitutive* [3, p. 170] ale actului juridic civil de care depinde valabilitatea sa, care permit formarea și manifestarea voinței juridice corespunzătoare prevederilor legale.

Codul civil modernizat al Republicii Moldova consacră acestor condiții capitolul II denumit: „*Condițiile de valabilitate a actului juridic*” din titlul III, Cartea întâi.

Metodologia

Cercetarea oricărui subiect juridic poate avea succese doar atunci, când se fundamentează și pe o metodologie adecvată. Principalele metode de cercetare utilizate în prezentul articol sunt: metoda dialectică, logico-formală, juridico-comparativă, juridico-formală etc. Alegerea obiectului cercetării a solicitat efectuarea unei analize complexe a unor probleme juridice ce țin de valabilitatea actului juridic civil. Baza normativă a cercetării au constituit-o legislația civilă. Concomitent, în procesul de elaborare a prezentului articol, a fost studiată jurisprudența din domeniu.

Clasificarea

Din conținutul acestui izvor de drept, rezultă următoarele condiții de valabilitate ale actului juridic civil:

1. ***Coresponderea actului juridic civil cu prevederile legale, ordinii publice și bunelor moravuri*** (art.334);
2. ***Capacitatea persoanei de a încheia acte juridice;***
3. ***Consimțământul valabil al persoanei sau persoanelor de a încheia actul juridic*** (art.312-314);
4. ***Obiectul actului juridic de a fi licit, să se afle în circuit civil și să fie determinat sau determinabil cel puțin în specia sa*** (art. 315);
5. ***Forma actului juridic civil*** (art. 316-324).

Literatura juridică a cercetat diversitatea condițiilor existente și le-a sistematizat conform criteriilor în patru clase distincte.

Doctrinarul Gheorghe Beleiu clasifică condițiile în funcție de trei aspecte:

1) *În funcție de aspectul la care se referă*, se disting: condițiile de fond (cele care privesc conținutul actului juridic civil) și condițiile de formă (cele care se referă la exteriorizarea voinței).

2) *După criteriul obligativității ori neobligativității lor*, condițiile actului juridic civil se împart în esențiale (cele cerute pentru chiar valabilitatea actului) și neesențiale (sau întâmplătoare, adică cele care pot fi prezente ori pot lipsi, fără să pună în discuție valabilitatea actului).

3) *După sancțiunea nerespectării lor*, se disting condițiile de validitate (a căror nerespectare se sancționează cu nulitatea actului juridic civil) și condițiile de eficacitate (a căror nerespectare atrage inopozabilitatea) [3, p. 178].

O. Ungureanu mai menționează două aspecte, pe lângă cele date de Gh. Beleiu, în clasificarea condițiilor actului juridic civil:

4) *După criteriul izvorului formal* se disting: condițiile legale (prevăzute anume în texte de lege) și condițiile convenționale/voluntare (sunt prevăzute ca atare prin voința părților, fără a fi impuse de lege).

5) *După criteriul legăturii lor cu actul la care se referă*, condițiile pot fi intrinseci (care privesc elementele constitutive, structurale ale actului: consimțământul, obiectul, cauza) și extrinseci (care privesc situații, fapte sau acte exterioare actului juridic considerat: autorizația administrativă prealabilă, formele de publicitate etc.) [10, p. 152].

1. Corespunderea actului juridic civil cu prevederile legale, ordinii publice și bunelor moravuri. Consacrând principiul libertății contractuale, încheierea oricărui act juridic civil este liberă. Acest principiu, însă, nu va fi înțeles ca o libertate în general, ci de libertatea condiționată de respectarea ordinii publice și bunelor moravuri. Aceasta reiese din dispozițiile art. 334 alin.(1) al Codului civil: „*actul juridic sau clauza care contravine vădit ordinii publice sau bunelor moravuri sunt nule*”.

Pentru a fi valabil, actul juridic civil trebuie să fie întocmit și realizat în conformitate cu prevederile legale, ordinea publică și bunele moravuri.

Prin *act juridic ce contravine legii* se va înțelege nu numai actul încheiat cu nerespectarea prevederilor legii, dar și cel încheiat cu nerespectarea prevederilor fixate în actele normative subordonate legii [18] (instrucțiuni, regulamente, alte acte ministeriale sau departamentale). În acest caz, se prezumă că actele normative subordonate legii sunt emise în temeiul legii și nu contravin ei.

Ordinea publică reprezintă totalitatea dispozițiilor legale imperative de drept public și privat ce urmăresc ca finalitate apărarea instituțiilor și valorilor fundamentale ale societății printre care drepturile și libertățile omului [7, p. 63].

Bunele moravuri constituie ansamblul regulilor de conviețuire sociale fundamentale pentru ordinea societății. Aceste norme de conviețuire sociale diferă de la o țară la alta în funcție de tradițiile istorice, specificul național și religios. Ele își găsesc reflectare în reprezentările general recunoscute în societate despre comportamentul cuvenit, moravuri care s-au constituit pe parcursul dezvoltării sociale, fiind, totodată, influențate de principiile generale ale dreptului și de jurisprudență [7, p. 63].

2. Capacitatea persoanei de a încheia acte juridice civile. Capacitatea de folosință a persoanei fizice e legată de existența ființei umane și constituie o calitate a oricărei persoane de a fi subiect de drept, titular de drepturi și obligații civile. Ea reprezintă posibilitatea generală și abstractă de a fi titularul drepturilor și obligațiilor civile, fiind recunoscută în egală măsură pentru toate persoanele fizice fără nici o discriminare. Recunoașterea capacității de folosință în mod egal pentru toate persoanele se bazează pe principiul general care se aplică în întregul sistem de drept, precum și în dreptul civil, acesta fiind principiul egalității în fața legii [2, p. 21].

Subiectele raporturilor juridice civile pot încheia acte juridice numai dacă persoanele fizice dispun de capacitatea de exercițiu (de la 18 ani, cu excepții prevăzute de lege), iar persoanele juridice au fost constituite în conformitate cu dispozițiile legale [19].

Prin *capacitatea de a încheia actul juridic civil* se înțelege *aptitudinea subiectului de drept civil de a deveni titular de drepturi și obligații civile prin încheierea actelor juridice civile* [12].

Astfel, capacitatea de a încheia acte juridice civile este o condiție de fond, esențială, de validitate și generală a actului juridic civil. Aceasta este numai o parte a capacității civile,

reunind, în structura sa, o parte din capacitatea de folosință a persoanei fizice sau juridice, precum și capacitatea de exercițiu a acesteia [11, p. 208].

Legislația Republicii Moldova precizează că dreptul de a încheia acte juridice revine persoanelor care dobândesc capacitatea de exercițiu, iar art.25 CCRM stabilește: „Capacitate de exercițiu este aptitudinea persoanei de a dobândi prin fapta proprie și de a exercita drepturi civile, de a-și asuma personal obligații civile și de a le executa”.

În conformitate cu art.31, alin.(1) este prevăzut: „Capacitatea civilă este recunoscută în măsură egală tuturor persoanelor, indiferent de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere, origine socială, grad de cultură sau de alte criterii similare”.

Din aceste considerente, legiuitorul, în CCRM, art.26, stabilește: „persoana fizică dobândește capacitatea de exercițiu deplină la vârsta majoratului”, adică la vârsta de 18 ani, când are voință conștientă, suficientă și discernământ pentru a-și da seama de interesele ei, importanța și consecințele faptelor sale.

Respectiv, persoana fizică cu capacitate de exercițiu deplină are aptitudinea de a încheia orice fel de acte juridice civile (de conservare, de administrare și de dispoziție), cu excepția celor interzise de lege [2, p. 231].

De la regula generală, conform căreia capacitatea de exercițiu deplină se dobândește la împlinirea vârstei de 18 ani, sunt două excepții.

a) Prima excepție este revendicată în CC art.26 alin.(2): „Minorul dobândește prin căsătorie capacitate deplină de exercițiu. Desfacerea căsătoriei nu afectează capacitatea deplină de exercițiu a minorului. În cazul declarării nulității căsătoriei, instanța de judecată îl poate lipsi pe soțul minor de capacitatea deplină de exercițiu din momentul stabilit de ea”.

b) „Minorul care a atins vârsta de 16 ani poate fi recunoscut ca având capacitate de exercițiu deplină dacă lucrează în baza unui contract de muncă sau, cu acordul părinților, adoptatorilor sau curatorului, practică activitate de întreprinzător. Atribuirea capacității depline de exercițiu unui minor (emancipare) se efectuează prin hotărâre a autorității tutelare, cu acordul ambilor părinți, adoptatorilor sau curatorului, iar în lipsa unui astfel de acord, prin hotărâre judecătorească”.

3. Consimțământul valabil al persoanei de a încheia acte juridice. Termenul *consimțământ* este înțeles în dreptul civil cu următoarele sensuri: într-un prim sens (restrâns), consimțământul este o manifestare unilaterală de voință făcută cu scopul de a produce efecte juridice fie prin încheierea unui act juridic civil unilateral, fie prin încheierea unui act juridic bilateral sau multilateral, în acest ultim caz fiind vorba despre manifestarea unilaterală a voinței făcută separat de ofertant și acceptant. În al doilea sens (larg), consimțământul desemnează acordul de voință (voințe) al părților în actele bilaterale sau multilaterale [11, p. 213].

Consimțământul este consfințit ca o condiție de valabilitate în legislația națională și este definit ca fiind: *manifestarea exteriorizată, de voință a persoanei de a încheia un act juridic* [17]. CCRM mai stabilește că „pentru a avea forță juridică, acesta trebuie să provină de la o persoană cu discernământ, este exprimat cu intenția de a produce efecte juridice și nu este viciat”.

De asemenea, art. 312, alin.(3) prevede că „intenția de a produce efecte juridice se determină din declarația sau comportamentul persoanei, așa cum ea a fost înțeleasă în mod rezonabil de către cealaltă parte a actului juridic sau, în cazul actelor juridice unilaterale, de către persoana căreia actul îi este destinat”.

Totuși, trebuie să explicăm ce este voința juridică prevăzută la consimțământ. Voința juridică a subiecților de drept ca un element fundamental al actului juridic civil este un fenomen complex atât din punct de vedere psihic, cât și juridic [4, p. 183].

Procesul psihic include câteva etape:

- a. Existența necesităților în subconștientul subiectului de drept, care-l determină să acționeze;
- b. Stabilirea acțiunilor care ar face posibilă realizarea necesităților;
- c. Determinarea motivelor care duc la finalizarea scopului (cauză);
- d. Elucidarea deciziei de a încheia un act juridic cu rolul de a îndeplini scopul propus.

Procesul juridic cuprinde:

- a. Motivul determinat care alcătuiește scopul și care facilitează luarea hotărârii de a contracta;
- b. Manifestarea în exterior a voinței juridice de a încheia actul juridic – consimțământul.

Cerințele valabilității consimțământului sunt [9, p. 80]:

– *să provină de la o persoană cu discernământ*, adică având facultatea de a pătrunde, de a judeca și a aprecia lucrurile la justa valoare. Subiectul de drept civil trebuie să conștientizeze acțiunile sale, să-și dea seama de urmările lor și să le dorească în cunoștință de cauză;

– *exprimat cu intenția de a produce efecte juridice*. Această condiție reiese din însăși esența actului juridic civil care este o manifestare de voință îndreptată spre nașterea, modificarea sau stingerea raporturilor juridice civile (art. 308);

– *stabilirea momentului de producere a efectelor consimțământului*. Manifestarea de voință care trebuie recepționată de cealaltă parte produce efecte în momentul în care parvine acesteia, indiferent de faptul dacă a luat sau nu cunoștință de conținutul ei. Manifestarea de voință nu produce efecte în cazul în care celeilalte părți i-a parvenit anterior sau îi parvine în același timp o declarație de retractare. Valabilitatea manifestării de voință nu este afectată de decesul persoanei care și-a exprimat voința, sau de instituirea unei măsuri de ocrotire judiciară asupra persoanei, dacă aceste evenimente au avut loc după exprimarea voinței (art. 313);

– *determinării esenței consimțământului*. Actul juridic se consideră neîncheiat în cazul în care esența consimțământului nu poate fi determinată cu certitudine nici din exprimarea exteriorizată și nici din alte circumstanțe ale încheierii sale (art. 314);

– *nu trebuie să fie viciat*. Pentru formarea valabilă a oricărui act juridic consimțământul trebuie să fie liber și dat în cunoștință de cauză. Aceste condiții nu sunt întrunite când consimțământul este alterat de vicii: eroare (art. 339), dol (art. 341), violență (art. 342) sau leziune (art. 343).

Viciile de consimțământ [17] sunt:

1. *Eroarea* – falsă reprezentare a unei situații, o părere greșită despre unele împrejurări legate de încheierea convenției [6, p. 123].

Nulitatea actului juridic afectat de eroare este reglementată în art.339 din Codul civil. Potrivit CC art.339 alin.(2), eroarea este esențială dacă la încheierea actului juridic a existat o falsă reprezentare referitoare la următoarele:

- a) natura actului juridic;
- b) calitățile substanțiale ale obiectului actului juridic;
- c) cealaltă parte a actului juridic sau terțul beneficiar al actului juridic, în cazul în care identitatea sau calitățile acestora sunt hotărâtoare pentru încheierea actului juridic.

– Prin eroare *asupra naturii actului juridic civil* se înțelege situația în care o parte crede că încheie un anumit act juridic, iar cealaltă parte crede că încheie un altul [11, p.223].

De exemplu, vânzătorul crede că încheie un contract de înstrăinare cu condiția întreținerii pe viață (art.1213-1221), iar cumpărătorul crede că încheie un contract de vânzare-cumpărare (art. 1108). În acest caz, consimțământul se va considera viciat, de aceea, un astfel de act va fi lovit de nulitate relativă (art.339 alin.(1)).

– Eroarea *asupra calităților substanțiale ale obiectului actului juridic civil* - în acest caz, nu orice eroare asupra obiectului actului juridic civil poate fi considerată viciu de consimțământ, ci doar eroarea care se referă la „calitățile substanțiale ale obiectului actului juridic civil”.

– Eroarea *asupra persoanei* - eroarea este considerabilă atunci, când la încheiere a existat o falsă reprezentare referitoare la părțile actului juridic.

Codul civil modernizat al RM a introdus noi reglementări cu privire la eroarea ca viciu de consimțământ. Astfel, alin.(3) art.339 stabilește: „*Eroarea care privește simplele motive ale actului juridic nu este esențială, cu excepția cazului în care prin voința părților asemenea motive au fost considerate hotărâtoare*”.

Alin.(4) prevede: „*Eroarea imputabilă celui al cărui consimțământ este viciat nu poate servi temei pentru anularea actului juridic. În special, actul juridic nu poate fi anulat dacă faptul asupra căruia a purtat eroarea putea fi, după împrejurări, cunoscut cu diligență rezonabilă*”.

Codul civil stabilește și cazurile când eroarea nu atrage anularea actului juridic, și anume:

– în cazul când *eroarea care poartă asupra unui element cu privire la care riscul de eroare a fost asumat de cel care o invocă sau, după împrejurări, trebuia să fie asumat de acesta* (art. 339, al. 5);

– *când simpla eroare de calcul nu atrage anularea actului juridic, ci numai rectificarea, afară de cazul în care, concretizându-se într-o eroare asupra cantității, a fost esențială pentru încheierea actului juridic. Eroarea de calcul trebuie corectată la cererea oricăreia dintre părți* (art. 339, alin.(6)).

De altfel, CCRM stabilește clar care sunt măsurile pentru adaptarea actului juridic în caz de eroare. Astfel, dacă o parte este îndreptățită să invoce anulabilitatea actului juridic pentru eroare, iar cealaltă parte declară că dorește să execute ori execută actul juridic așa cum acesta fusese înțeles de partea îndreptățită să invoce anulabilitatea, actul juridic se consideră că a fost încheiat așa cum l-a înțeles această din urmă parte.

În cazul prevăzut anterior, după ce a fost informată asupra felului în care partea îndreptățită să invoce anulabilitatea a înțeles actul juridic și înainte ca aceasta să fi obținut anularea, cealaltă parte trebuie, în termen de cel mult 3 luni de la data când a fost notificată ori de la data când i s-a comunicat acțiunea în declararea nulității, să declare că este de acord cu executarea sau să execute fără întârziere actul juridic, astfel cum a fost înțeles de partea aflată în eroare.

Totuși, dacă declarația a fost făcută și comunicată părții aflate în eroare în termenul de cel mult 3 luni de la data când a fost notificată ori de la data când i s-a comunicat acțiunea în declararea nulității, sau actul juridic a fost executat astfel cum a fost înțeles de partea aflată în eroare, dreptul de a obține anularea pentru acea eroare este stins.

Poate exista și cazul când ambele părți au comis aceeași eroare. Instanța poate, la cererea uneia dintre ele, să adapteze actul juridic la condițiile la care părțile ar fi convenit dacă nu se comitea eroarea.

2. *Dolul (viclenia)* - un viciu de consimțământ care constă în inducerea în eroare a unei persoane prin mijloace viclene pentru a o determina să încheie un act juridic. În esență, dolul este o eroare provocată [2, p. 185].

Astfel, art. 341 prevede că „*actul juridic a cărui încheiere a fost determinată de comportamentul dolosiv sau viclean al uneia din părți poate fi declarat nul de instanța de judecată chiar și în cazul în care autorul dolului estima că actul juridic este avantajos pentru cealaltă parte*”.

Pentru ca dolul să fie considerat viciu de consimțământ, se cer întrunite următoarele condiții [5, p. 86]:

- comportamentul dolosiv sau viclean trebuie să fie determinant la încheierea actului juridic;

- dolul trebuie să emane de la cealaltă parte;

- dolul trebuie să fie anterior încheierii actului juridic;

- dolul trebuie să fie dovedit de partea care îl invocă.

CCRM stabilește cazurile de anulare a actului juridic civil, din motivul dolului, ca viciu de consimțământ:

- dacă una dintre părți trece sub tăcere anumite împrejurări la a căror dezvăluire cealaltă parte nu ar mai fi încheiat actul juridic, anularea actului juridic poate fi cerută numai în cazul în care, în baza principiului buneicredințe, se putea aștepta ca cealaltă parte să dezvăluie aceste împrejurări;

- când dolul provine și de la reprezentantul, prepusul ori gerantul afacerilor celeilalte părți;

- în cazul în care dolul este comis de un terț, numai dacă se demonstrează că cealaltă parte a știut sau trebuia să știe despre dol.

3. *Violența* este amenințarea unei persoane cu un rău de natură să-i provoace o temere care o determină să încheie un act juridic pe care de altfel nu l-ar încheia [8, p.87].

Violența (amenințarea) poate avea ca obiect fie patrimoniul (distrugerea unui bun), fie integritatea fizică (lezarea), fie integritatea morală în cazul în care amenințarea se referă la onoarea, cinstea ori sentimentele persoanei [6, p.137]. Astfel, Codul civil specifică în art. 342 alin.(1) că violența este fizică și psihică.

Pentru a fi viciu de consimțământ, violența trebuie să întrunească următoarele două condiții:

- să aibă un anumit grad de intensitate (violența este temei de anulare a actului juridic numai în cazul în care se demonstrează că este de natură să determine o persoană să creadă că ea, soțul, o rudă sau o altă persoană apropiată ori onoarea sau patrimoniul lor sunt expuși unui pericol iminent (art. 342, alin. (2));

- să fie ilicită (nu există violență atunci când autorul ei nu a utilizat vreun mijloc ilicit, iar partea constrânsă a avut o alternativă rezonabilă (art. 342, al. (3)).

Referitor la leziune, CCRM stabilește în art. 343 că actul juridic pe care o persoană l-a încheiat din cauza unui concurs de împrejurări grele de care a profitat cealaltă parte, în condiții extrem de nefavorabile, poate fi declarat nul de instanța de judecată. Instanța de judecată poate menține actul juridic dacă părâtul oferă o reducere a creanței sale sau o despăgubire pecuniară echitabilă.

4. *Obiectul actului juridic civil.* CCRM [17] stabilește că „*obiect al actului juridic este obligația persoanei care a încheiat actul juridic*”.

Potrivit Codului Civil al României art.1225 [14, p. 3], „*obiectul contractului este constituit din operațiunea juridică avută în vedere de părți la momentul încheierii acestuia*”.

Obiect al actului juridic sunt acele acțiuni sau inacțiuni, la care se obligă persoana în virtutea actului juridic încheiat. Obligația poate consta în a da, a face ori a nu face [8, p.90].

Obligația de a da, adică de a transfera un drept real se poate concretiza în livrări de mărfuri, în plata unei sume de bani cu titlu de preț al mărfii primei de asigurare, dobândei bancare etc.

Obligația de a face, în care prestația constă într-un fapt pozitiv pe care debitorul se obligă să-l săvârșească, se poate concretiza în prestări de servicii (contractul de transport, contractul de asigurare, contractele bancare etc.) sau executarea de lucrări (contractul de antrepriză) [2, p. 231].

Obligația de a nu face constă în abținerea de la săvârșirea unor anumite fapte și se materializează, de exemplu, în obligația de a nu recurge la concurența neloială. De exemplu, art.8 al Legii nr. 1103/2000 cu privire la protecția concurenței le interzice agenților economici să efectueze acte de concurență neloială [21].

Condiții de valabilitate. Pentru a fi valabil, obiectul actului juridic trebuie să îndeplinească următoarele condiții generale [8, p.90]:

– *Obiectul să existe*. În principiu, raportul obligațional se poate naște doar când el ține de un bun ce există la momentul încheierii actului. Dacă pierderea bunului se produce după încheierea actului, obligația va fi valabil formată, dar va rămâne, în vederea stabilirii efectelor juridice ale pierderii, de determinat dacă aceasta este fortuită sau este datorată unor acțiuni culpabile [2].

– *Obiectul trebuie să fie licit*. Această condiție cere ca acțiunea sau inacțiunea autorului actului juridic să fie în concordanță cu legea. Astfel, este ilicit prin obiectul său actul juridic prin care o persoană se obligă să săvârșească o infracțiune în schimbul unei sume de bani. Totodată, când obiect al actului juridic este abținerea de la săvârșirea unor acțiuni, aceasta trebuie să fie de asemenea licită.

De exemplu, conform Legii nr. 1103/2000 cu privire la protecția concurenței, este considerat nul orice acord al agenților economici neconcurenți, unul dintre care deține o situație dominantă pe piață, iar celălalt este furnizorul sau cumpărătorul (beneficiarul) acestuia, dacă un astfel de acord poate duce la limitarea concurenței, inclusiv este îndreptat spre limitarea teritoriului vânzării sau cercului de cumpărători, interzicerea de a desface mărfuri produse de concurenți (art. 7 alin. (2)).

– *Obiectul trebuie să se afle în circuitul civil*, iar bunurile inalienabile, ca viața, sănătatea și integritatea corporală a persoanei umane; bunurile circuitul cărora este interzis sau restrâns în scopul protejării sănătății și securității publice (substanțe toxice, droguri), bunurile care prin natura lor aparțin tuturor (lumina, aerul, marea) nu pot constitui obiect valabil al actului juridic civil [4].

– *Obiectul trebuie să fie determinat sau determinabil*. Dacă obiectul unei prestații de a da este un bun determinat individual (art. 469 al. (1): un obiect de artă, un imobil etc., actul juridic trebuie să conțină suficiente elemente pentru individualizarea bunului. O desemnare insuficient de precisă ar putea da naștere unei erori în obiect, erori-obstacol (art. 339) [6, p. 139].

Bunurile determinate generic (art. 469 al. (2)) care formează obiectul prestației trebuie să fie determinate cel puțin în specia lor: grâu, petrol, un automobil de un anumit model etc. Asemenea bunuri trebuie să fie determinate și sub aspectul cantității lor. Astfel, este nul contractul de vânzare-cumpărare în cazul în care nu este stabilită cantitatea bunului vândut sau modul de determinare a acesteia (art. 1108).

– Obiect al actului juridic pot fi *bunurile viitoare* (art. 315, al. (3)). E de menționat că actele juridice asupra unor bunuri viitoare comportă anumite riscuri, deoarece nu este întotdeauna posibil a aprecia corect valoarea acestor bunuri [2, p. 235].

În practică, asemenea acte juridice se întâlnesc destul de frecvent.

De exemplu, un furnizor se obligă să livreze la comanda cumpărătorului produse pe care nu le are în stoc și care urmează să fie fabricate. La fel, o persoană poate cumpăra un apartament într-un imobil care urmează a fi construit.

E de menționat că actele juridice asupra unor bunuri viitoare comportă anumite riscuri, deoarece nu este întotdeauna posibil a aprecia corect valoarea acestor bunuri. În acest sens, este nul contractul prin care o parte se obligă să transmită patrimoniul său viitor sau o parte din acel patrimoniu sau să-l greveze cu uzufruct (art. 1005). Nul este și contractul asupra moștenirii unui terț încă în viață (art. 1006) [6, p. 140].

Actul asupra unui bun viitor va deveni *caduc*, dacă bunul preconizat nu va exista, cu excepția culpei uneia din părți care va pune problema responsabilității. Astfel, în cazul vânzării unui bun ce urmează a fi fabricat, cumpărătorul va fi obligat să achite prețul numai dacă bunul va fi efectiv livrat [6, p. 141].

5. *Forma actului juridic. Regimul juridic național* [17] reglementează forma actului juridic drept o condiție de valabilitate și stabilește: „*forma este o condiție de valabilitate a actului juridic numai în cazurile expres prevăzute de lege*” (art. 316, al. (1)).

Forma actului juridic civil este modalitatea de exteriorizare a manifestării de voință cu intenția de a crea, modifica sau stinge un raport juridic civil [2].

Conform *principiului consensualismului*, simpla manifestare de voință este suficientă pentru ca actul juridic civil să ia naștere în mod valabil din punct de vedere al formei. Prin consecință, pentru a produce efecte, manifestarea de voință nu trebuie să îmbrace o formă specială, decât în cazurile expres prevăzute de lege [3, p. 182].

Condițiile de formă ale actului juridic civil se clasifică, în funcție de consecințele nerespectării lor, în următoarele categorii [11, p. 107]:

– *forma cerută pentru valabilitatea actului juridic – ad validatem*; în cazul când forma este cerută de lege ca condiție a valabilității actului juridic civil, nerespectarea ei atrage nulitatea actului (art. 322 alin.(2)); art. 323 alin. (1));

– *forma cerută pentru probarea actului juridic – ad probationem*; nerespectarea ei nu atrage nulitatea actului, ci imposibilitatea dovedirii lui prin proba cu martori (art. 322, alin. (1));

– *forma cerută pentru opozabilitate față de terți*; nerespectarea acestei cerințe se sancționează cu inopozabilitatea, ceea ce înseamnă că terța persoană este în drept să ignore actul juridic care trebuia adus la cunoștința altor persoane prin îndeplinirea formalităților impuse de lege.

Conform art. 316, „*actul juridic poate fi încheiat verbal, în formă electronică, în scris sau în formă autentică*”.

Forma verbală. Într-o societate cu un puternic dinamism economic cum este societatea modernă, cerințele de a întocmi actele juridice în forme prestabilite îngreuiază, într-o oarecare măsură, schimbul rapid de bunuri și servicii. De aceea, legislatorul a prevăzut posibilitatea încheierii unui șir de acte juridice în formă verbală. Acestea sunt toate actele juridice pentru care legea sau acordul părților nu cer forma scrisă sau autentică. De cele mai dese ori forma verbală se utilizează în cazul actelor care se execută chiar la încheierea lor.

Respectiv, *esența formei verbale* constă în faptul că nu se întocmește nici un document, fără ca partea (părțile) să își manifeste prin cuvinte (spuse la întrevederi ori la telefon) voința de a încheia actul juridic [1, p. 185].

Potrivit CC art. 316 alin.(3), „*Actul juridic care poate fi încheiat verbal se consideră încheiat și în cazul în care comportamentul persoanei arată vădit voința de a-l încheia*”.

Potrivit CC art. 317, „*Actul juridic care se execută chiar la încheierea lui poate fi încheiat verbal; excepție fac actele juridice pentru care se cere formă autentică sau actele juridice pentru care forma scrisă este cerută pentru valabilitate*”. De exemplu, nu poate fi încheiat în formă verbală un contract de donație a unui bun pentru înstrăinarea căruia se cere formă autentică (art. 830 alin. (1));

Forma scrisă. Multiplele și importantele avantaje pe care le prezintă forma scrisă a actelor juridice civile (crearea posibilității de a preciza în termeni clari conținutul actului juridic, conferirea certitudinii în privința momentului încheierii lui, facilitarea controlului asupra modului de executare a obligațiilor cărora acesta le dă naștere etc.) determină utilizarea foarte largă a acestei forme în circuitul civil. Participanții la raporturile juridice civile pot îmbrăca în formă scrisă orice act juridic, dacă legea nu cere expres o altă formă, de exemplu, forma autentică [2].

Pe lângă recurgerea opțională a subiecților de drept civil la forma scrisă, aceasta este cerută în anumite condiții prin lege [6, p. 148].

Conform CC art. 321 alin. (1): „*Trebuie să fie încheiate în scris actele juridice dintre persoanele juridice, dintre persoanele juridice și persoanele fizice și dintre persoanele fizice dacă valoarea obiectului actului juridic depășește 1000 de lei, iar în cazurile prevăzute de lege, indiferent de valoarea obiectului*”.

Potrivit prevederilor CC art. 321 alin. (2): „*Actul poate fi încheiat atât prin întocmirea unui singur înscris, semnat de părți, cât și printr-un schimb de scrisori, telegrame, telefonograme, altele asemenea, semnate de partea care le-a expedit*”.

Scrisoarea este o comunicare scrisă trimisă cuiva prin poștă sau prin intermediul unei persoane.

Telegrama este o comunicare (scurtă) la distanță transmisă cu ajutorul telegrafului.

Telefonograma este o telegramă telefonată.

Alin. (3), art. 321 stabilește: „*Dacă din cauza unei deficiențe fizice, boli sau din alte cauze, persoana nu poate semna cu propria mână actul juridic, atunci, în baza împuternicirii date de ea, actul juridic poate fi semnat de o altă persoană. Semnătura terțului trebuie să fie legalizată de notar sau de o altă persoană împuternicită prin lege, arătându-se cauza în a cărei virtute cel care a încheiat actul juridic nu a putut semna cu propria mână*”.

Codul civil prevede obligativitatea formei scrise pentru diferite categorii de acte juridice: clauza penală (art.948), contractul de locațiune a unui bun imobil (art. 1252), contractul de arendă (art. 1288), contractul de leasing (art. 1314), contractul de administrare fiduciară (art. 1503), contractul de servicii de călătorie (art. 1597), contractul de asigurare (art. 1822) etc. Obligativitatea formei scrise poate fi prevăzută atât prin lege, cât și prin acordul părților. Astfel, printr-o promisiune de vânzare părțile pot conveni ca actul definitiv să-l încheie numai în formă scrisă. Acordul părților asupra adoptării formei scrise poate fi condiția de validitate a actului juridic în cauză sau poate avea scop probator, părțile urmând doar să limiteze libertatea utilizării anumitor mijloace de probă în privința actului juridic respectiv (art. 322 al CC). De aceea, este necesar să se stabilească, de la caz la caz, care a fost intenția reală a părților atunci când au convenit să încheie actul juridic respectiv în formă scrisă și în

funcție de aceasta să se decidă dacă nerespectarea formei scrise atrage nulitatea actului juridic sau are consecințe doar în privința mijloacelor de probare [6, p. 147]. Pentru unele categorii de contracte legea prevede modalități speciale ale formei scrise. De exemplu, dovada încheierii contractului de asigurare rezultă din trimiterea unui document de asigurare, precum polița de asigurare, din cererea de plată a primei ori din înscrisul prin care se constată efectuarea acestei plăți (art. 1830 alin. (6)). Contractul de transport de bunuri este constatat printr-o scrisoare de trăsură (art. 1432), iar cel de transport de persoane – printr-un bilet (art. 1417).

Forma electronică. Ceea ce este diferit în cazul actului juridic în formă electronică este tocmai modalitatea specifică în care are loc această manifestare de voință. Dacă în cazul actului juridic „clasic” manifestarea de voință este exprimată, de regulă, prin semnarea propriu-zisă a unui înscris pe un suport de hârtie, în cazul actului juridic în formă electronică manifestarea de voință se realizează într-o modalitate specifică, respectiv prin intermediul unui program informatic sau al altui procedeu similar.

Potrivit CCRM art.318, „*actul juridic poartă formă electronică dacă el se cuprinde într-un document electronic care întrunește condițiile legii*”.

În Legea privind semnătura electronică și documentul electronic [20], găsim explicația anumitor noțiuni prevăzute în Codul Civil modernizat al RM. Astfel, **documentul electronic** este informație în formă electronică, creată, structurată, prelucrată, păstrată și/sau transmisă prin intermediul computerului sau al altor dispozitive electronice, semnată cu semnătură electronică în conformitate cu prezenta lege; **semnătură electronică** sunt date în formă electronică, care sunt atașate la/sau logic asociate cu alte date în formă electronică și care sunt utilizate ca metodă de autentificare; iar **semnatar** – persoana care deține un dispozitiv de creare a semnăturii electronice și care acționează fie în nume propriu, fie în numele persoanei fizice, al persoanei juridice sau al entității pe care o reprezintă.

Documentul electronic poate fi utilizat de către persoanele fizice și juridice în toate domeniile de activitate în care este posibilă utilizarea mijloacelor tehnice și de program ce permit crearea, prelucrarea, expedierea, recepționarea, păstrarea, modificarea și/sau nimicirea informației în formă electronică. De altfel, documentul electronic poate fi utilizat în scopul expedierii informației, ținerii corespondenței, întocmirii actelor juridice, precum și în calitate de document care reflectă fapte economice.

Documentul electronic trebuie să corespundă următoarelor cerințe principale [20]:

a) să fie creat, prelucrat, expedit, recepționat, păstrat, modificat și/sau nimic cu ajutorul mijloacelor tehnice și/sau de program;

a) să conțină, pentru confirmarea autenticității acestuia, una sau mai multe semnături electronice ce corespund condițiilor și cerințelor stabilite de prezenta lege;

b) să fie creat și utilizat prin metode și într-o formă ce ar permite identificarea semnatarului;

c) să fie afișat într-o formă perceptibilă;

d) să permită utilizarea sa repetată.

Totuși, ca documentul electronic să fie considerat autentic, el trebuie să întrunească cumulativ următoarele condiții:

a) este semnat de persoana abilitată, în modul stabilit, să semneze cu semnătură olografă documentul echivalent pe suport de hârtie;

b) este semnat cu semnătura electronică autentică a semnatarului indicat în document.

Verificarea autenticității documentului electronic se efectuează prin verificarea, cu ajutorul dispozitivelor de verificare a semnăturii electronice și/sau al produsului asociat semnăturii electronice, a autenticității acestei semnături. Al. (2) al art. 318 CCRM stabilește că „tipurile de semnături electronice care pot fi aplicate unui document electronic, gradul de protecție al fiecărui tip și valoarea sa juridică sunt determinate de lege”.

Astfel, tipurile de semnături electronice, ale căror principii și mecanisme de utilizare sunt reglementate de Legea privind semnătura electronică și documentul electronic, sunt următoarele:

a) Semnătura electronică simplă - este semnătura electronică utilizată ca metodă de autentificare, fără a face trimitere exclusiv la semnatar. Documentul electronic se consideră semnat cu semnătură electronică simplă dacă este întrunită una dintre următoarele condiții:

– semnătura electronică simplă se conține nemijlocit în documentul electronic sau este logic asociată cu documentul electronic;

– datele de creare a semnăturii electronice simple se aplică în corespundere cu regulile stabilite de către operatorul sistemului informatic prin intermediul căruia se efectuează crearea și/sau expedierea documentului electronic și în documentul electronic se conține informația care identifică persoana în numele căreia a fost creat și expedit documentul electronic.

Actele normative și/sau acordul părților, care stabilesc cazurile de recunoaștere a documentelor electronice semnate cu semnătură electronică simplă, echivalente documentelor pe suport de hârtie semnate cu semnătură olografă, trebuie să prevadă următoarele:

– modalitatea de identificare a persoanei în numele căreia este semnat documentul electronic în baza semnăturii electronice simple a acesteia;

– obligația persoanei care creează și/sau utilizează date de creare a semnăturii electronice simple de a asigura confidențialitatea acestora.

b) Semnătura electronică avansată necalificată - este semnătura electronică ce îndeplinește următoarele cerințe:

– face trimitere exclusiv la semnatar;

– permite identificarea semnatarului;

– este creată prin mijloace controlate exclusiv de semnatar;

– este legată de datele la care se raportează, astfel încât orice modificare ulterioară a acestor date poate fi detectată.

c) Semnătura electronică avansată calificată - este o semnătură electronică care îndeplinește toate cerințele semnăturii electronice avansate necalificate și, suplimentar:

– se bazează pe un certificat calificat al cheii publice emis de un prestator de servicii de certificare acreditat în domeniul aplicării semnăturii electronice avansate calificate;

– este creată prin intermediul dispozitivului securizat de creare a semnăturii electronice și se verifică securizat cu ajutorul dispozitivului de verificare a semnăturii electronice și/sau al produsului asociat semnăturii electronice, care dispune de confirmarea corespunderii cu cerințele prevăzute de prezenta lege.

Legea [20] prevede expres și limitele utilizării unor tipuri de semnături electronice, cum ar fi utilizarea semnăturii electronice simple și a semnăturii electronice avansate necalificate pentru:

a) semnarea documentelor electronice ce conțin informație atribuită la secretul de stat;

b) semnarea documentelor electronice în raporturile juridice ale persoanelor juridice de drept public cu persoanele fizice și cu persoanele juridice de drept privat.

Semnătura electronică, indiferent de gradul de protecție de care dispune, produce efecte juridice și este acceptată ca probă, inclusiv în cadrul procedurilor judiciare, chiar dacă:

- a) se prezintă în formă electronică;
- b) sau nu se bazează pe un certificat eliberat de un prestator acreditat de servicii de certificare;
- c) sau nu se bazează pe un certificat calificat al cheii publice;
- d) sau nu este creată prin intermediul dispozitivului securizat de creare a semnăturii electronice [20].

Dar trebuie să explicăm și regimul juridic de utilizare a documentelor electronice. Astfel:

– documentul electronic semnat cu semnătură electronică avansată calificată este asimilat, după efectele sale, cu documentul analog pe suport de hârtie, semnat cu semnătură olografă;

– documentul electronic semnat cu semnătură electronică simplă sau cu semnătură electronică avansată necalificată este asimilat, după efectele sale, cu documentul analog pe suport de hârtie, semnat cu semnătură olografă, doar în cazurile stabilite expres de actele normative sau de acordul părților privind aplicarea semnăturilor electronice, cu respectarea condițiilor stipulate în art. 16 alin.(1) din lege;

– actele normative sau acordul părților privind aplicarea semnăturilor electronice care stabilesc cazurile de recunoaștere a documentelor electronice, semnate cu semnătură electronică simplă sau cu semnătură electronică avansată necalificată, asimilate, după efectele lor, cu documente analoage pe suport de hârtie, semnate cu semnătură olografă, trebuie să prevadă modalitatea de verificare a semnăturii electronice, precum și obligațiile părților privind confidențialitatea și răspunderea materială;

– în cazul în care, conform legislației, se cere ca documentul să fie perfectat sau prezentat pe suport de hârtie și semnat cu semnătură olografă, documentul electronic se consideră a fi corespunzător acestei cerințe;

– în cazul în care, conform legislației, se cere ca documentul pe suport de hârtie să fie autentificat cu ștampilă, documentul electronic se consideră a fi corespunzător acestei cerințe;

– cu o singură semnătură electronică pot fi semnate câteva documente electronice legate între ele (setul de documente electronice). În cazul semnării cu semnătură electronică a setului de documente electronice, fiecare document inclus în acest set se consideră semnat cu același tip de semnătură electronică;

– modul de utilizare a documentelor electronice în cadrul procedurilor judiciare este reglementat de legislația procesuală;

– documentul electronic este echivalat, după valoarea sa probantă, cu probele scrise sau mijloacele materiale de probă. Documentul electronic nu poate fi respins în calitate de probă pentru motivul că are o formă electronică;

– în cazul în care legislația prevede înregistrarea de stat a documentului, documentul electronic se supune înregistrării;

– toate exemplarele identice ale documentului electronic sunt considerate originale și produc aceleași efecte juridice;

– în cazul în care o persoană creează un document electronic și un document pe suport de hârtie, identice după conținut, ambele se consideră documente de sine stătătoare și originale;

– copie a documentului electronic se consideră reprezentarea (redarea) acestuia pe suport de hârtie, într-o formă perceptibilă. Copia documentului electronic se autentifică în modul prevăzut de legislație pentru autentificarea copiilor documentelor pe suport de hârtie și conține mențiunea despre faptul că este copie a documentului electronic.

CCRM stabilește în art. 318, alin. (3), că „*actul juridic în formă electronică este echivalent cu actul juridic în formă scrisă dacă poartă semnătura electronică avansată calificată a persoanei care încheie actul, precum și în alte cazuri prevăzute de lege*”. Astfel, semnătura electronică avansată calificată are aceeași valoare juridică ca și semnătura olografă. Modalitatea în care se va asigura gradul de protecție a semnăturii electronice avansate calificate pentru echivalarea acesteia cu semnătura olografă aplicată pe hârtie se stabilește de organul competent [20]. Organul competent responsabil de elaborarea și promovarea politicii de stat și de exercitarea controlului în domeniul aplicării tuturor tipurilor de semnături electronice este Serviciul de Informații și Securitate [20, art. 36]. Modalitatea de aplicare a semnăturilor electronice de către funcționarii persoanelor juridice de drept public se stabilește de Guvern. Persoanele juridice de drept privat stabilesc de sine stătător modalitatea de aplicare a semnăturilor electronice de către reprezentanții acestora.

Codul Civil RM stabilește în art. 319 că „*în cazul în care actul juridic este încheiat prin utilizarea oricărui mijloc electronic, iar persoana nu l-a încheiat prin semnătura electronică, se prezumă că consimțământul este al acelei persoane până când ea nu contestă existența lui. Persoana nu poate contesta existența consimțământului doar pe motiv că el a fost transmis printr-un mijloc electronic dacă ea a acceptat utilizarea aceluși mijloc electronic printr-un act juridic încheiat anterior*”.

În scopul demonstrării existenței consimțământului contestat persoana interesată poate să invoce orice mijloc de probă, în afară de proba cu martori”. Tot Codul civil stabilește anumite condiții pentru forma textuală privind transmiterea informației. Astfel, în art. 320 este prevăzut că „*dacă legea prevede forma textuală pentru transmiterea unei informații, ea trebuie să fie lizibilă, să indice numele persoanei care o transmite și să fie făcută pe un suport durabil*”.

Suport durabil înseamnă orice instrument care:

a) permite destinatarului să stocheze informațiile care îi sunt adresate personal, într-un mod accesibil pentru referințe ulterioare pentru o perioadă de timp adecvată, în vederea informării;

b) permite reproducerea neschimbată a informațiilor stocate.

Constituie suport durabil hârtia, stickurile de memorie USB, CD-ROM-urile, DVD-urile, cardurile de memorie sau discurile dure ale computerelor, mesajele transmise prin poșta electronică, precum și altele.

Forma autentică. Forma autentică reprezintă atribuirea de către notar a unei forțe juridice speciale de autoritate publică unui act juridic întocmit în scris, inclusiv faptele îndeplinite sau constatate de notar, precum și cele îndeplinite în fața notarului, se prezumă a fi probate. Autentificarea notarială a actului juridic reprezintă verificarea legalității actului juridic, inclusiv respectarea condițiilor de valabilitate ale acestuia, efectuată de notar, în modul prevăzut de legislația cu privire la procedura notarială [16].

Potrivit CC art. 323, „*forma autentică a actului juridic este obligatorie*”:

a) *dacă actul juridic are ca obiect înstrăinarea bunurilor imobile, cu excepția cazurilor prevăzute expres de lege;*

b) *în cazurile prevăzute prin acordul părților, chiar dacă legea nu cere formă autentică;*

c) *în alte cazuri stabilite de lege”.*

Instituirea prin lege a formei autentice obligatorii pentru unele acte juridice civile are diferite finalități [1, p. 181]:

a) atenționarea părților asupra importanței pe care o prezintă actul juridic pentru patrimoniul lor, de exemplu în cazul contractului de ipotecă (art. 684);

b) asigurarea libertății și certitudinii consimțământului, de exemplu în cazul testamentului (art. 2191);

c) exercitarea unui control al societății, prin autoritățile publice, asupra actelor ce prezintă o importanță juridică generală, de exemplu, actul de constituire a unei societăți comerciale (art. 246).

Autentificarea actelor juridice civile se efectuează, de regulă, de către notari în conformitate cu Legea 246/2018 privind procedura notarială [22]. Aceeași lege prevede cazurile când actele juridice sunt autentificate de alte persoane abilitate prin lege de a desfășura activitate notarială. Astfel, actele juridice (în afară de contractele de înstrăinare de bunuri imobile și contractele de gaj) încheiate de persoanele fizice și juridice ale Republicii Moldova pe teritoriul altor state sunt autentificate de consulii Republicii Moldova (art.36), persoanele cu funcții de răspundere abilitate ale autorităților publice locale (autentificarea testamentelor, unor feluri de procuri). În afară de cazurile când forma autentică este impusă de lege, părțile pot cădea de acord să încheie orice act juridic în această formă. Consecințele nerespectării unui asemenea acord sunt aceleași ca și pentru nerespectarea formei autentice cerute imperativ de lege (art. 324).

Conform CC art. 324, „*Nerespectarea formei autentice atrage nulitatea actului juridic. Dacă una dintre părți a executat total sau parțial actul juridic pentru care se cere formă autentică, iar cealaltă parte se eschivează de la autentificarea lui notarială, instanța de judecată are dreptul, la cererea părții care a executat total sau parțial actul juridic, să îl declare valabil dacă el nu conține elemente care contravin legii. În cazul acesta, nu se cere autentificarea notarială ulterioară a actului juridic.*

Partea care s-a eschivat neîntemeiat de la autentificarea notarială a actului juridic este obligată să repare celeilalte părți prejudiciul cauzat prin întârzierea autentificării”.

Totuși, nerespectarea formei autentice nu atrage nulitatea absolută, ci doar cea relativă, care poate fi acoperită prin voința părților (solicitare de a fi autentificat ulterior încheierii) sau prin intermediul instanței de judecată (în cazul de față, hotărârea instanței de judecată va ține loc de act juridic) [16]. Stabilind autentificarea notarială obligatorie, statul urmărește, de regulă, cel puțin următoarele scopuri [16]:

1. *Protecția participanților contractului (protecția părților de la decizii nechibzuite).* Datorită unei proceduri complexe pe care o reprezintă procedura de autentificare, părțile contractului devin mai atente față de obligațiile pe care și le asumă. În plus, procedura dată permite să ne asigurăm de seriozitatea intențiilor părților, fapt care se atinge prin exercitarea funcției notarului de informare a părților (în etapa pregătirii documentelor, în etapa negocierii clauzelor contractului, precum și în etapa încheierii contractului).

2. *Asigurarea unei anumite egalități a părților.* Acest scop presupune protecția drepturilor tuturor părților contractului și, în special, prezența notarului este necesară pentru garantarea drepturilor părții mai slabe a contractului, care, de regulă, este consumatorul sau un simplu

cetățean în relațiile sale cu persoanele juridice (care au secții juridice proprii sau dețin surse financiare necesare pentru a angaja specialiști în domeniu).

3. *Securitatea și protecția juridică a contractului.* Scopul în cauză se atinge datorită însușirilor pe care legiuitorul le atribuie actului notarial, precum și formând rezultatul activității notarului, care se manifestă prin conținutul clar și inechivoc al documentului notarial. Totodată, temelia acestor rezultate se găsește în cerințele înalte față de profesia pe care o desfășoară notarul. Răspunderea patrimonială pe care o poartă notarul îl face să fie la maximum prudent și responsabil față de asistența pe care o acordă.

4. *Interesul public (asigurarea uniformității în registrele oficiale).* Documentul notarial servește drept temelie pentru efectuarea înscrierilor în registrele publice (îndeosebi Registrul bunurilor imobile). Documentul notarial este precis și conține toate datele necesare pentru înscriere, fapt care ușurează munca registratorilor și o face mult mai sigură și operativă.

5. *Asistența statului în realizarea sarcinilor publice (fiscale, de prevenire și combatere a spălării banilor, de protecție a datelor cu caracter personal).* În măsura în care statul dorește să obțină ordine într-un domeniu problematic sau într-un domeniu nou, care anterior nu a fost reglementat (doar se introduce în cadrul legal), statul instituie forma autentică drept una obligatorie. Mai mult decât atât, funcția de notar este cunoscută în lume și beneficiază de o bună reputație în calitate de măsură de protecție a drepturilor, de un garant suplimentar al actului juridic autentificat notarial. Excluderea formei autentice creează pericol nu doar pentru cetățenii autohtoni, ci și pentru investitorii străini, care nu doresc să investească în activități foarte riscante și slab profitabile, fără a avea garanții suplimentare.

Pentru a obține rezultatul dorit, persoanele trebuie să țină cont de prevederile legislației civile referitoare la forma actului juridic civil, care condiționează nemijlocit apariția consecințelor juridice dorite de către părțile contractante, iar în cazul neconformării prevederilor legale sau acordului stabilit de către părți, poate să nu fie atins scopul care a stat la baza încheierii unui asemenea acord. De aceea, este bine ca persoanele să se informeze de fiecare dată, înainte de încheierea unui contract, cu privire la forma solicitată de lege în calitate de condiție *ad validatem* sau *ad probationem* a actului juridic civil respectiv [13]. În reglementarea civilă anterioară era prevăzută și *cauza*, ca o condiție de validitate a actului juridic civil. Totuși, în convergență cu noile tendințe de uniformizare a dreptului contractelor, s-a decis excluderea art. 207 din Codul civil, astfel încât cauza nu mai este o condiție de validitate de sine stătătoare a unui contract sau altui act juridic. Pe lângă argumentele privind caracterul imprevizibil și dificil de probat al acestei condiții, decisiv a fost și faptul că Codul civil francez, cel care a legiferat prima dată cauza contractului, a renunțat la ea în urma modificărilor operate prin Ordonanța nr. 2016-131 din 10 februarie 2016 de reformare a dreptului contractelor, a regimului general și a probei obligațiilor. Un număr foarte limitat de state europene mențin cauza în calitate de condiție de validitate a contractelor [15].

Concluzii

Condițiile de valabilitate a actului juridic civil reprezintă elementele esențiale fără de care un act juridic civil nu poate exista, precum și cerințele pe care fiecare dintre aceste elemente trebuie să le îndeplinească. E important să ținem minte că elementele (condițiile) actului juridic civil diferă ca semnificație de elementele raportului juridic civil (subiectele, conținutul și obiectul). De asemenea, nu trebuie confundate condițiile de valabilitate a actului juridic civil și acele modalități ale actului juridic denumite "condiții" (evenimente viitoare și

incerte, de îndeplinirea cărora depinde existența unui act juridic civil). În sfârșit, "termenul condiții" mai este folosit în vorbirea curentă și cu sensul de clauze contractuale.

Bibliografie

1. Baieșu S., Roșca N. *Drept civil. Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică*. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, 2014. – 392 p.
2. Baieșu A., Baieșu S., Buruiană O., Buruiană M., Efrim O., Eșanu N. *Codul civil al Republicii Moldova: Comentariu. Art. 1-511*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2006.
3. Beleiu Gheorghe. *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*. Ed. a V-a. București: Șansa, 1998. – 492 p.
4. Cojocaru A. *Drept civil. Partea generală*. București: Lumina-Lex, 2000. – 367 p.
5. Ionașcu A. *Drept civil. Partea generală*. București: Didactică și Pedagogică, 1963. – 198 p.
6. Nicolaescu S. *Introducere în dreptul civil*. București: Lumina Lex, 2001.
7. Popescu T.R. *Drept civil. Vol.I*. București, 1994. – 277 p.
8. Stoica V., Pușcaș N., Trușca P. *Drept civil. Instituții de drept civil. Curs selectiv pentru licență 2003-2004*. București: Universul Juridic, 2004.
9. Ștefănescu B., Dimitriu R. *Drept civil*. București: Lumina Lex, 2002.
10. Ungureanu Ovidiu. *Manual de drept civil. Partea generală*. București: ALL, 1999. – 183 p.
11. Urs I.R. *Drept civil român. Teoria generală*. București: Oscar Print, 2001.
12. Dicționar juridic LegeAZ. <http://legeaz.net/dictionar-juridic/capacitatea-de-a-incheia-actul-juridic-civil> subiectul: *Capacitatea de a încheia actul juridic civil* (vizitat 14.02.2018).
13. Gonciaruc Victoria. *Forma actului juridic - condiție ce trebuie respectată la încheierea acestuia* <https://www.bizlaw.md/2016/08/02/forma-actului-juridic-conditie-ce-trebuie-respectata-la-incheierea-acestuia/> (vizitat 10.02.2020).
14. *Încheierea contractului. Noul Cod Civil pe înțelesul tuturor - Consiliul Superior al Magistraturii*. <https://www.csm1909.ro/Pages.aspx?PagelD=14> (vizitat 14.02.2018).
15. *Nota informativă la proiectul Legii privind modificarea și completarea Cărții I a Codului Civil al Republicii Moldova, 2016*, http://justice.gov.md/public/files/transparenta_in_procesul_decizional/coordonare/2017/aprilie/Nota_informativ_proiect_amendare_Cod_civil_xxxxxxx.pdf.
16. Pistriuga Vitalii. *Forma autentică: necesitățile poporului și tendințele legislative în Republica Moldova*. În: *Culegerea comunicărilor din cadrul Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Realități și perspective ale învățământului juridic național” din 1 și 2 octombrie 2019* <https://juridicmoldova.md/6141/forma-autentica-necesitatile-poporului-si-tendintele-legislative-in-republica-moldova.html>.
17. *Codul Civil al Republicii Moldova nr.1107 din 06.06.2002* Publicat: 22.06.2002. În: Monitorul Oficial nr.82-86 art.661, art.308. *Republicat în Monitorul Oficial nr.66-75 din 01.03.2019 art.132*.
18. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție *Cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a legislației ce reglementează nulitatea actului juridic civil nr.1 din 7 iulie 2008*. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. 2009, nr.4-5.
19. *Legea privind înregistrarea de stat a întreprinderilor nr.220 din 19.10.2007*. În: Monitorul Oficial nr.184-187 din 30.11.2007, art.711.
20. *Legea privind semnătura electronică și documentul electronic*, nr.91 din 29. 05.2014. În: Monitorul Oficial nr.174-177 din 04.07.2014.
21. *Legea nr.1103/2000 cu privire la protecția concurenței*. În: Monitorul Oficial nr.166-168 din 31.12.2000.
22. *Legea privind procedura notarială nr.246 din 15.11.2018*. În: M.O. nr.30-37 din 01.02.2019.